

15 mei 2024

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Ad en wetgeving (nogmaals onder de loep)

1 Inleiding

Een onderwerp dat enige tijd geleden vanuit diverse invalshoeken opnieuw in onze mailbox arriveerde, is het zoeken naar 'soepele' leerwegen naar de Bachelor via de Ad. Daarover wordt nog steeds, na de invoering van de Ad als zelfstandige opleiding in 2018, stevig nagedacht. Dat leidde recent tot een 'doorstroomkader' dat is opgesteld binnen de VH, aangereikt door het 'Overlegplatform Associate degree'. In december jl. is het stuk formeel in de Algemene Ledenvergadering van de VH vastgesteld en vervolgens breed binnen het hbo verspreid, om te hanteren door hogescholen voor hun procedures die nodig zijn voor de doorstroom.

Ter aanvulling.

Het is nu helder geworden dat hogescholen in de komende jaren te maken krijgen met een relatief sterke daling van het aantal instromende en dus ingeschreven studenten. OCW spreekt in haar ramingen van 5% minder. Meer Ad'ers en Masterstudenten worden daarin meegenomen, dus dan moet de daling bij de bacheloropleidingen nog een stuk meer dan die 5% zijn.

Het is ons niet bekend in hoeverre OCW rekening houdt met de doorstroom (direct of na enige tijd) met de Ad op zak naar een aanvullend bachelorprogramma. Als men bijvoorbeeld uitgaat van de helft van de Ad-alumni en het blijkt in de praktijk maar 30% te zijn, kan de voorspelling nog slechter uitvallen voor de studentenaantallen.

Het betekent dat hogescholen in ieder geval een aanpak dienen te ontwikkelen voor de route Ad-B die zowel inhoudelijk als beleidsmatig goed in elkaar steekt. Daarom zijn zaken die met de 'verouderde wetgeving' rond de positie en het gebruik van de Ad-opleidingen te maken hebben en hier worden aangestipt, zo ontzettend cruciaal. Tijd voor een denktank, met expertise vanuit diverse invalshoeken, lijkt ons.

Overigens zal daarbij ook moeten worden gezien of er groeiopties zijn voor de deeltijdse en duale opleidingen, mede kijkend naar het levenlang ontwikkelen. Het binnen de wettelijke kaders werken aan en met een privaat aanbod kan zorgen voor alternatieve inkomsten. Ook het inzetten van concepten met eenheden van leeruitkomsten is een aandachtspunt.

2 Doorstroomkader en wetgeving

Het doorstroomkader van de VH is op zich een prima stuk, als basis voor de overleggen die nodig zijn om als Ad- en Bachelormanagement met elkaar vast te stellen hoe allerlei leerwegen die van de Ad naar de Bachelor leiden, kunnen worden aangepakt. Daarbij wordt vooral de inhoud van beide delen aan de orde gesteld, denkend aan de mate van verwantschap daartussen. Echter, vervolgens moet worden gekeken naar de ruimte die de wet en de daarbij behorende regelingen bieden. Dat is wel wat andere koek.

Rond de verzelfstandiging van de Ad in 2018 is door ons een aantal keren de wetgeving aan de orde gesteld, vooral door ook de daarbij aangeleverde toelichting te analyseren. We hebben toen geconstateerd dat hetgeen OCW zoal aan 'wensen' bij het hbo neerlegde, niet adequaat was vertaald naar de WHW. Dit is aldaar alleen maar te vinden: *'In de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding wordt beschreven welke mogelijkheden er zijn voor een aan de instelling afgestudeerde met een graad Associate degree om door te stromen naar een bacheloropleiding'*. Dus niets over de OER van bacheloropleidingen die beschikbaar zijn voor Ad'ers. Er spreekt en sprak kennelijk een sterk vertrouwen van OCW in de hogescholen uit, in de verwachting dat ze als belanghebbenden wel snel tot landelijke en regionale afspraken zouden komen.

Maar verdere analyses in die tijd lieten al zien dat zonder verdere aanpassingen en vooral aanvullingen in de wet- en regelgeving er belemmeringen zouden gaan optreden. Natuurlijk zijn bepaalde zaken in de afgelopen jaren 'gecorrigeerd', om het zo te zeggen, zoals: Geen propedeuse bij de Ad, pas doorgaan met een wo-bacheloropleiding na het voltooien van de Ad-opleiding en dus niet na het eerste jaar zoals bij de hbo-bacheloropleiding, om maar een voorbeeld te geven. Maar het betreft aldus geen correcties die zijn gepleegd op basis van de zelfstandigheid van de Ad-opleiding en bij het zoeken naar soepele leerwegen richting de bachelorgraad.

De hogescholen i.c. de VH hebben daarop eigenlijk ook niet echt op het hoogste niveau aangedrongen, ook niet als bijvoorbeeld wordt gekeken naar de 'achterstelling' van de Ad bij het toekennen van de 'diplomabonus'. Misschien vond men dat niet nodig omdat als een Ad-student drie jaren over de studie doet, toch gewoon de gehele tijd door de overheid wordt bekostigd en hij of zij geen verlies oplevert. Dat ze vervolgens minder overhouden voor de bacheloropleidingen waarbij de Ad'ers instromen, is mogelijk al die jaren als minder bedreigend ervaren vanwege de verwachting van bestuurders dat het niet zo hard zou lopen met de Ad. Niets is nu minder waar, dus... mogelijk kan hetgeen hier verderop staat, toch zorgen voor een vleugje meer realiteitszin.

Inhoud		
1	Inleiding	1
2	Doorstroomkader en wetgeving	1
3	Het probleem nog maar even belicht...	2
	Doorstroom en 2+2	
	Knellen...	
	Ad en OER	
	Geldigheid regelingen	
	Eigen aanvullend bachelorprogramma	
	Gewoon maar alvast doen... aan de slag...	
4	Zaken die kunnen worden meegenomen in de vernieuwing van de wetgeving	4
5	Basis van dit alles qua vernieuwing: Ad-B in de wet opgenomen	4
5.1	Studielast	
5.2	Parallele leerroutes	
5.3	Bekostiging, studiefinanciering e.d.	
5.4	Aanvullend bachelorprogramma en dus geen vrijstellingen geven	
5.5	Status doorstromende Ad-bezitter vastleggen	
5.6	Diploma-supplement Bachelor incl. Ad	
5.7	CDHO en NVAO	
	Routes en soorten functies	
	Numerus fixus...	
5.8	RAC's – dus 'Ad-Colleges'	
5.9	Inrichtingen - varianten	
6	Nog een paar losse aandachtspunten	8

3 Het probleem nog maar even belicht...

Het grootste probleem bij het formeel en wettelijk kijken naar de doorstroom van de Ad naar de Bachelor is derhalve dat moet worden gewerkt met alles wat er nu in de WHW staat, maar dat sinds de invoering van de Ad eigenlijk helemaal niets wezenlijks daarin is aangepast bij alle artikelen die daarop betrekking kunnen hebben en simpelweg nodig zijn om de leerweg Ad-B goed formeel te kunnen afdekken. De WHW is nog steeds gebaseerd op de 'traditionele' leerweg naar de Bachelor met een nominale lengte van vier jaar, met een propedeuse, om maar wat te noemen als een fase die de Ad-opleiding niet kent. De daaraan verbonden regelingen zijn aldus allemaal nog volledig daarop gericht, op de instroom daarbij en ook op de zij-instroom in de hoofdfase 'na de propedeuse' en op allerlei andere constructies die door hogescholen kunnen worden gehanteerd.

Doorstroom en 2+2

Het zgn. 2+2-model, dus vier jaren voor de route Ad-B, vind je nergens formeel terug als basis voor andere mogelijke constructies, ook niet in het kader van de CDHO (maar het zijn wel twee delen, met twee aparte uitstroommomenten) en bij de NVAO. Het enige is dat er in de WHW een lid van een artikel is te vinden over de doorstroom – dus niet de zij-instroom, voor alle duidelijkheid – en

dat er iets in de OER van de Ad moet staan over de mogelijkheden die studenten krijgen aangereikt – maar dan wel als gevolg van de keuzes die een hogeschool helemaal zelf kan maken en in de eigen hand wil houden. In de toelichting bij het wetsvoorstel van 2017 stond wel dat OCW verwacht dat het een soepel geheel is en blijft, en dat de ontvangende Bacheloropleiding er ook een rol bij moet spelen. Maar dat is het dan wel, ook nog steeds na de groeispurten bij de instroom in de Ad's, alsmede het gaan werken met 'regionale Ad-colleges' en het inzetten van de Ad bij het 'levenlang ontwikkelen'.

Knellen...

Het houdt als zodanig in dat eigenlijk alles keurig in beider onderwijs- en examenregelingen, zijnde de formele stukken waarop examencommissies van de Ad en de Bachelor zich dienen te baseren, moet worden omschreven. Echter, wat nu blijkt en steeds meer gaat wringen is dat er best allerlei noodzakelijke regelingen – binnen een 'doorstroomkader' - kunnen worden ontworpen voor Ad'ers als ze een aanvullend bachelorprogramma willen gaan volgen, maar die bij toetsing aan de WHW niet volledig zijn te gebruiken of knellend gaan werken.

Ad en OER

Bovendien wordt – nogmaals - het moeten vastleggen van de mogelijkheden alleen wettelijk genoemd voor de OER van de Ad-opleiding, zijnde een bijzonder vreemd besluit zoals dit in 2017 is genomen. Het communiceren in de richting van Ad-studenten over de doorstroommogelijkheden kan daardoor in het huidige tijdsgewricht eenmaal alleen maar als de ontvangende bacheloropleiding (management, programmacommissie, examencommissie...) daarmee akkoord gaat.

Geldigheid regelingen

Laat men daarbij absoluut niet vergeten dat die mogelijkheden ook in de studiegids dienen te worden vermeld voor degenen die nog een keuze moeten maken, in het mbo, havo en vwo of als volwassene. Maar die beloften moeten tevens gestand worden gedaan voor de studenten die op basis daarvan in de Ad-opleiding zitten. Anders gezegd, het zijn geen los-vaste en zomaar aan te passen arrangementen die een hogeschool de Ad'ers belooft. Het legt beide groepen managers, Ad en Bachelor, keiharde verplichtingen op. Het is nu eenmaal de consequentie van een onderwijsstelsel met parallelle leerroutes, dus aan de ene kant een vorm van flexibilisering en aan de andere kant een noodzaak voor het scheppen van vloeiende leerwegen binnen bepaalde kaders.

Natuurlijk kan niet alles worden gerealiseerd als het gaat om de koppeling. Verwantschap speelt een rol, maar dat moet de Ad'er heel goed duidelijk worden gemaakt. Niet elke wens kan worden ingewilligd, binnen de eigen hogeschool of als een andere instelling iets mooiers in de aanbieding lijkt te hebben, dat is helder.

Eigen aanvullend bachelorprogramma

Maar er is zonder meer een oplossing mogelijk. Dat kan door scherpe keuzes als overheid te maken als het gaat om de inhoudelijke stroomlijning, om vervolgens daarbij de noodzakelijke wetgeving te ontwerpen. Trouwe lezers weten meteen wat die oplossing is nl. het zorgen voor een systeem waarbij hogescholen Ad'ers een eigen aanvullend programma kunnen aanbieden dat in twee jaar de graad Bachelor oplevert. Dat is een vorm van het hebben van een 'eigen' afstudeerrichting van twee jaren, voortbouwend op het Ad-programma.

Het gekke daarbij is dat veel terughoudende managers van bacheloropleidingen wel gewoon allerlei routes met minoren, keuzevakken, afstudeerrichtingen e.d. accepteren binnen hun 'territorium', maar bij die constructie met een eigen voortzetting voor de Ad'ers gaan roepen dat de kwaliteit en het niveau daarvan niet zijn te garanderen. Gelukkig groeit het aantal Ad-adepten, dus mogelijk is het niet anders dan een kwestie van tijd voordat alles soepel is te regelen.

Gewoon maar alvast doen... aan de slag...

Daarbij moet worden gemeld dat de hogescholen totaal niet bang behoeven te zijn voor het nu al gaan handelen binnen de doelstellingen en bedoelingen van de WHW met het oog op zo'n constructie. Dus: wat zou het kunnen zijn als je alles rond de route Ad-B op een gelijke wijze behandelt als bij de instroom in de Bachelor en de koppeling van de propedeuse van de Bachelor met de hoofdfase... HBO, durf te leven met de Ad... en ga het gesprek aan met OCW. Wees niet bang voor juristen en andere scherp-slijpende beren op de weg. Pak door... de Ad verdient het... zonder meer...

4 Zaken die kunnen worden meegenomen in de vernieuwing van de wetgeving

Het is uiteraard zo dat niet even van de ene op de andere dag een zo belangrijke en ook ingewikkelde wetgeving als voor het hoger onderwijs is aan te passen. Het is wel duidelijk dat de structuur op veel plekken een vorm van houtje-touwtje heeft gekregen in de afgelopen dertig jaren. Er is nooit echt durf getoond om bij belangrijke veranderingen in het hbo en wo voor een diepgravende reconstructie te kiezen. We hebben twee jaren geleden de WHW een keer doorgevlood en dan kom je van alles tegen. Daarvoor zijn er wel periodiek 'reparatiewetsvoorstellen' beschikbaar maar vervolgens duiken elders gewoon weer nieuwe onduidelijkheden op.

Hoe dit dan te regelen en aan te pakken? Moet de regering gewoon een werkgroep instellen om alles op te schonen en tevens zaken goed te regelen, zoals dus voor de Ad en de positionering ervan? Kan het worden meegenomen in de 'toekomstverkenningen'? Kunnen de VH en UNL wellicht samen het initiatief nemen voor aanpassingen, met tevens de belofte om gezamenlijk elk jaar te bezien wat weer anders is geworden – ook al wordt dit als taak van de overheid gezien? Eerst kijken welke mensen aan het hoofd van OCW te komen te staan, is wellicht het beste.

Maar het is tevens handig om even terug te kijken naar wat in 2018 al is geventileerd en de lijst van toen aan te vullen met nieuwe zaken om de ontwikkelingen rond de Ad te kunnen tackelen. We geven een en ander maar gewoon in willekeurige volgorde, zonder steeds diep op de achterliggende redenen in te gaan.

5 Basis van dit alles qua vernieuwing: Ad-B in de wet opgenomen

De concrete en echte vernieuwing van de WHW is nadrukkelijk gelegen in het opnemen van de mogelijkheid van het scheppen van een leerroute Ad-Bachelor en deze als zodanig te kunnen faciliteren. Dat betekent onder meer het formeel hebben van twee parallelle leerroutes die leiden tot de graad Bachelor, rechtstreeks in vier jaren te doen en via de Ad in *minimaal* vier jaren te doorlopen, beide in nominale zin. Dit uitgangspunt werken we qua consequenties puntsgewijs uit.

5.1 Studielast

Voor de vierjarige en dus ongedeelde route ligt vast dat de studielast 240 studiepunten bedraagt, gekoppeld aan leeruitkomsten (eindtermen, competenties) van het opleidingsprofiel. Daarbij wordt uitgegaan van de gemiddelde student, als het gaat om de studeerbaarheid. Er kunnen zoals nu voor wo'ers en vergelijkbare doelgroepen die afwijken van de gemiddelde student, uitzonderingen worden gemaakt. De studielast wordt daarbij, zoals in de WHW staat, met een nominale studiejaar 180 studiepunten, maar daarmee worden wel gewoon de reguliere leeruitkomsten die bij de 240 studiepunten behoren, behaald – en dus als zodanig vermeld in het diplomasupplement.

Voor de leerroute Ad-Bachelor staat nu niets in de WHW over de nominale duur en het aantal studiepunten. Hierbij is sprake van twee op zichzelf staande delen en een en ander is afhankelijk van de inhoudelijke verwantschap daartussen en van de gevolgde Ad-route alsmede de inrichting van het aanvullend bachelorprogramma na de Ad. Het voorstel is daarvoor tevens uit te gaan van de gemiddelde student en in de WHW op te nemen dat de studiebelasting van de leerroute als geheel *minimaal* 240 studiepunten is.

In de WHW staat nu dat de studiebelasting van een Ad-opleiding in principe 120 studiepunten bedraagt maar dat het ook een groter aantal mag zijn. Daarbij wordt evenwel geen maximum aangegeven. Het voorstel is om dit wel te doen nl. 130, maar tevens programmeerbaar in twee jaren. Het betekent dat een Ad-student normaal gesproken 120 studiepunten behaalt, maar aanvullend een minor kan volgen van 10 studiepunten, gericht op de arbeidsmarkt dan wel te zien als een soort brugdeel voor het aanvullend bachelorprogramma. Op deze wijze kan de eerder beoogde flexibilisering vorm krijgen, gericht op de wensen van de studenten en dus het werkveld, en op de samenwerking tussen de Ad en de Bachelor. Maar ook hierbij geldt dat het geheel minimaal 240 studiepunten omvat, vertaald in unieke onderwijseenheden die gekoppeld zijn aan leeruitkomsten.

5.2 Parallele leerroutes

In de WHW zal een apart deel dienen te worden gewijd aan de paralleliteit van de Ad en de Bachelor, om de eigenheid ervan te kunnen benadrukken. Dat is nu ook al het geval, op basis van het noemen van beide trajecten als 'opleiding', maar deze ordening is toch bijzonder op een dusdanige wijze dat het alleen maar aangeven van de situatie niet meer voldoende is.

Wat wel de volgende stap moet zijn, is het hanteren van vergelijkbare criteria en daarmee samenhangende kaders voor beide type opleidingen. De studenten volgen allemaal een hbo-opleiding, met eenzelfde kwaliteitsbeoordeling door de NVAO, dus met dezelfde criteria en standaarden. Dat wil zeggen dat de werkgroep die volgens ons met de WHW aan de slag kan gaan, analyseert wat er nu aan 'ongelijke' situaties is en hoe dit alles kan worden rechtgetrokken.

Maar men kan dan bijvoorbeeld denken aan:

- Invoeren van de propedeutische fase...
- Beide groepen hebben gelijke rechten na het behalen van de eerste 60 studiepunten...
- Na het mogen doorgaan met de Ad-studie – dus geen BSA – heeft de student in principe het recht om leerroutes te volgen die openstaan voor bezitters van de propedeuseverklaring van de bacheloropleiding.

5.3 Bekostiging, studiefinanciering e.d.

Een aspect dat we hier alleen maar kort willen aanroeren, is het gaan bezien hoe de bekostiging van het hbo kan worden aangepast als gevolg van het volledig accepteren van het hebben van twee parallelle leerroutes. Een snelle analyse ervan laat al gauw zien dat dit een heidense klus zal worden, mede omdat bij de invoering van de Ad, eerst als programma en daarna als zelfstandige opleiding, geen poging is gedaan om binnen een scenario-studie een beeld van de consequenties te krijgen. Op basis daarvan hadden wellicht al bepaalde aanpassingen kunnen worden doorgevoerd, maar 'niemand' op bestuurlijk en politiek niveau heeft aan de bel getrokken. Als er nu meer geld naar de Ad zou gaan... is het wellicht juist wel een prettig iets... gelet op de referentieramingen van OCW.

Een van de moeilijke zaken om onder de loep te nemen is het zelfstandig gaan financieren van beide opleidingen. Nu is er sprake van een termijn van vier jaren voor de bekostiging en de beurzen en dergelijke, simpelweg omdat de standaard de vierjarige bacheloropleiding was en dus nog eigenlijk is. Maar ja, als het systeem zodanig wordt dat voor de Ad een eigen termijn wordt gebruikt van twee jaren, met nog eens twee jaren als iemand het aanvullend bachelorprogramma gaat doen, dan moet er flink met budgetten worden geschoven. Dat geldt ook als de diplomabonus van nu, gekoppeld aan het behalen van de graad Bachelor, wordt verdeeld over de Ad en de Bachelor, elk de helft.

De huidige systematiek maakt dat Ad-studenten uiteraard wel achter de broek worden gezeten om snel af te studeren, net als de hogescholen dit doen bij de bachelorstudenten die uit de vier jaren dreigen te lopen. Maar de vertraging op zich heeft zowel voor de student als de hogeschool geen financiële consequenties. Die worden pas zichtbaar als ze doorstromen bij een bacheloropleiding en de ontvangende partij zich ziet geconfronteerd met studenten die niet meer volledig zijn te bekostigen – en ook zelf uit de studiebeurs lopen.

Dat is zeker vervelend als de student bij een andere hogeschool aanklopt. Die situatie is zonder meer vergelijkbaar met wat optreedt bij switchers, bijvoorbeeld na het hebben ontvangen van een BSA en het opnieuw starten bij een andere instelling. Daarvoor is geen compensatie beschikbaar vanuit de overheid. Maar ja, als er ook nog eens Ad-afgestudeerden bij gaan komen, direct na de Ad of na een aantal jaren, dan kan met de groei van de aantallen Ad'ers dit ongetwijfeld een interessante discussie gaan opleveren.

5.4 Aanvullend bachelorprogramma en dus geen vrijstellingen geven

Het is goed om nog eens goed aan te geven, met een vertaling naar de wetgeving, dat de Ad'er die opteert voor het gaan behalen van de bachelorgraad, geen nieuwe hbo-bachelorstudent is en dus als het ware om die reden met de propedeuse zou moeten beginnen – met alle gevolgen van dien. Het is iemand die met een graad op niveau 5 op zak doorstroomt naar een route die leidt tot niveau 6.

Het klinkt misschien erg subtiel maar de Ad'er opteert voor de graad Bachelor en niet voor het aanschuiven bij degenen die de ongedeelde vierjarige (nominale) leerroute volgen. Dat kan dus best, met allerlei eenheden, maar juist ook door een maatwerktraject te kunnen doen. Dat is wellicht een afstudeerrichting binnen de bacheloropleiding die anderen ook volgen, maar er zijn ook 'vrije' programma's mogelijk, met inbreng van minoren, keuzevakken, werkplekleren, projecten e.d. Anders gezegd, het afsluitend examen voor die groep doorstromende Ad'ers leidt tot die graad op

niveau 6 en hoeft niet per se exact gelijk te zijn aan wat een reguliere bachelorstudent aflegt. Los daarvan kunnen die ook gewoon van alles kiezen en mixen, dus die gedachte is op zichzelf niet vreemd.

Het betekent heel nadrukkelijk dat deze Ad'er dus niet iemand is die om vrijstellingen vraagt bij de examencommissie van de bacheloropleiding. Door de eigenheid van de Ad-opleiding is dat gewoon een klus die niet op de juiste wijze kan worden geklaard. Het is de taak van die commissie om samen met het management en de programmacommissie na te gaan wat nog moet worden gedaan, gelet op het gevolgde Ad-programma, om volwaardig en binnen het opleidingsprofiel aan de eisen van het afsluitende bachelorexamen te gaan voldoen.

Het praten over het verlenen van vrijstellingen is een ontkenning van de eigenheid van de Ad-opleiding. Het gaat dus niet om het zijn van de eerste twee jaren dan wel een programma met 120 studiepunten van de bacheloropleiding. Het is ook iets dat aansluit bij het denken in 'leeruitkomsten' en het kunnen verwerven ervan op een eigen wijze, dus met een meer individuele route.

Uiteraard gaat het om een aanpassing van de wet- en regelgeving die dit als 'doorstroomkader' heeft, om vervolgens als hogescholen met elkaar te bezien hoe dit verder praktisch is in te vullen. Studenten zullen zich realiseren dat er keuzes moeten worden gemaakt en dat niet alles uitvoerbaar is. Daardoor zijn de voorlichting en de daarbij passende studiebegeleiding cruciaal.

5.5 Status doorstromende Ad-bezitter vastleggen

Hetgeen nu wel als het ware 'tussen de regels doorlezend van de wet en de toelichting uit 2017' kan worden gezien, is dat degene die met een Ad-getuigschrift doorstroomt naar een aanvullend bachelorprogramma – dus om daarmee de graad Bachelor te kunnen verwerven – een eigen status heeft binnen de wetgeving. Maar die status zal apart en zonder vage onduidelijkheden dienen te worden vastgelegd:

De positie van degene die met een Ad-getuigschrift wordt toegelaten tot een bacheloropleiding en doorstroomt om een aanvullend bachelorprogramma te gaan volgen, is gelijk aan die van degene die binnen de ongedeelde bacheloropleiding de propedeutische fase (de eerste 60 studiepunten) met voldoende resultaat heeft afgerond.

Dat wil zeggen dat zaken als 'een negatief bindend studieadvies', 'het onder voorwaarden aan de post-propedeutische fase mogen beginnen' en dergelijke niet van toepassing zijn op de instromende Ad'ers.

Deze positie en dus status is ook eigenlijk terug te vinden bij de mogelijkheid om met een propedeuseverklaring van de hbo-bacheloropleiding of met het Ad-getuigschrift toelating te vragen tot een wo-bacheloropleiding. Daarmee is een vorm van 'gelijkwaardigheid' in de wet aan te treffen.

Het blijft overigens vreemd dat een hogeschoolverklaring voor het hebben behaald van de eerste 60 studiepunten van een Ad-opleiding niet volledig gelijkwaardig is met een dergelijke verklaring bij de hbo-bacheloropleiding dan wel het hebben behaald van het propedeutisch examen daarvan. Het is nog steeds het gevolg van het zien door 'de overheid c.s.' van de Ad als een traject dat veel te praktisch is om studenten los te laten op de wo-opleidingen, terwijl deeltijdse en duale bachelorstudenten alsmede mbo'ers die een sterk beroepsgerichte bacheloropleiding volgen, dit in principe wel mogen. Dat moet ook maar even los worden gezien van situaties waarbij Ad'ers en Bachelors in het eerste deel van hun opleidingen veel eenheden gemeenschappelijk hebben.

5.6 Diploma-supplement Bachelor incl. Ad

Degenen die de bacheloropleiding afronden, krijgen uiteraard een 'diplomasupplement'. Daarin wordt aangegeven op welke wijze de student de opleiding heeft gevolgd en hoe het programma er heeft uitgezien. In de wet dient te worden vastgelegd dat daarbij twee secties worden gehanteerd in het bachelorsupplement, samen het bewijs vormend van het hebben behaald van het afsluitend bachelorexamen.

- Het volledige Ad-supplement van de betrokkene wordt opgenomen, opdat duidelijk is op elke wijze de graad Ad is behaald.
- Het gevolgde aanvullend bachelorprogramma wordt opgenomen.

Het betekent dus dat als de betrokkene is toegelaten tot het aanvullend bachelorprogramma, deze hogeschool in het bezit komt van het Ad-diplomasupplement. Mocht hij of zij vervolgens stoppen met de bacheloropleiding wordt uiteraard dit stuk verwijderd uit het studentvolgsysteem.

5.7 CDHO en NVAO

Zowel voor de Ad als de Bachelor wordt bij de aanvraag voor een nieuwe opleiding een apart oordeel geveld, als het gaat om de doelmatigheid resp. kwaliteit van het programma, op hun eigen niveau – even kort door de bocht. Maar vanwege het parallel zijn van de routes naar de Bachelor, ongedeeld dan wel via de Ad, is het simpelweg zo dat er ook rekening moet worden gehouden met de mogelijkheden op de arbeidsmarkt voor de Ad'ers die doorstromen naar een aanvullend bachelorprogramma. Dat kan op meerdere manieren waaronder:

- Direct na het behalen van het Ad-getuigschrift
- Na een aantal jaren werken of iets anders doen.

In het eerste geval zou je kunnen bezien of deze opties een rol spelen bij de oordelen van de CDHO en de NVAO d.w.z. dat men kan vragen aan de aanbieders wat men hierbij verwacht. Zeker bij de bacheloropleidingen kunnen er al gaandeweg veel Ad'ers zijn die opteren voor de Bachelor en dus gaan meetellen als afgestudeerden op niveau 6.

Daarnaast is het zo dat Ad'ers die de arbeidsmarkt opstromen, in de jaren daarna allerlei non-formele trajecten gaan volgen – denkend aan het 'levenlang ontwikkelen'. Op die manier komen ze ook in functies terecht op niveau 6, zonder een bachelordiploma nodig te hebben en vormen ze daarmee een concurrerende groep voor degenen die wel dat diploma hebben verworven. Het zou kunnen betekenen dat de CDHO en de NVAO vragen aan de betreffende hogescholen of ze inzicht hebben in de handelwijze van Ad'ers en hoe zij zich verder ontwikkelen. Dat kan best interessant zijn, zeker nu steeds meer duidelijk wordt dat het bedrijfsleven ook kortere programma's waardeert en dus niet meer altijd van werknemers vraagt om het volledige diploma te gaan behalen.

Routes en soorten functies

Tevens is ook zo dat functies die worden ingevuld door deze personen, dus met de Ad en aanvullende non-formele scholing, op een aantal zaken kunnen afwijken van wat er beschikbaar is voor degenen die de vierjarige bacheloropleidingen afronden. Dat is mede het geval aangezien die aanvullende scholing een mix kan en gewoonlijk zal zijn van leeruitkomsten op meerdere niveaus – dus niet alleen maar met de focus op niveau 6. Het volgen en duiden door hogescholen van dit soort bewegingen met betrekking tot de koppeling van functies en formele opleidingen is zeker aanbevelenswaardig en mogelijk ook onderdeel van een accreditatie dan wel het eventueel hernieuwd aantonen van het doelmatig zijn van opleidingen.

Het zou kunnen inhouden dat (periodiek) wordt bezien wat de arbeidsmarktrelevantie is van het aanvullend bachelorprogramma voor Ad'ers, zijnde een specifieke afstudeerrichting of een zelfstandig programma (als daarvoor in de komende tijd ruimte ontstaat). Daarbij kan dus een vergelijking worden gemaakt met functies die de non-formeel opgeschoolede Ad'ers zoal bekleden.

Numerus fixus...

Overigens heeft dit punt ook een raakvlak met het gebruik van de 'numerus fixus' in het hbo. Daarbij dient te worden onderbouwd wat de verwachte baanopeningen voor afgestudeerden zijn, en dan in verband met de te verwachten instroom. Voor de bacheloropleidingen is dit voor het vierjarige programma als zodanig te doen, maar vervolgens stromen er op een gegeven moment ook gediplomeerde Ad'ers in. De WHW biedt de mogelijkheid om daarvoor beperkende maatregelen te nemen en aldus Ad'ers te weigeren, op bepaalde gronden en met inzet van gerichte criteria. Wat in het kader van deze nieuwsbrief speelt is dat Ad-opleidingen die zicht hebben op allerlei doorstroomtrajecten en daarvan melding maken in de onderwijs- en examenregelingen, een helder beleid moeten hebben voor het omgaan met die beperkingen voor hun Ad-studenten.

5.8 RAC's – dus 'Ad-Colleges'

In de afgelopen jaren is gebleken dat het gebundeld aanbieden van Ad-opleidingen zonder meer succesvol kan zijn. Zeker als dit gebeurt in een eigen vestigingsplaats of met een goed uitgekozen locatie. Een aanvullend aspect is het beter kunnen samenwerken met mbo-instellingen in de regio, gericht op doorlopende leerlijnen.

Op basis van de opgedane ervaringen dient te worden gezien onder welke voorwaarden en met gebruik van welke criteria dergelijke vestigingen een eigen plek binnen de wet- en regelgeving kunnen krijgen, met het oog op de versterking van de positie van het hbo in regio's met veel vraag naar opgeleiden op de diverse niveaus. Het gaat er niet om eigenstandige instellingen (Ad-Colleges) in het leven te roepen maar om de mogelijkheden voor de Ad's te maximaliseren.

Bij dit kan worden gedacht aan zaken als:

- Aanpassen van het artikel over het aanbieden van een deel van de Ad-opleiding op een mbo-locatie, dicht in de buurt, zonder de voorwaarden die nu worden genoemd – eigenlijk te zien als een negatieve insteek, met 'angst' voor kwaliteitsverlies;
- Het mogelijk maken in het geval van een eigen vestigingsplaats voor de Ad's om aldaar ook meerdere aanvullende bachelorprogramma's zelfstandig aan te bieden, om de studenten aldaar te laten blijven studeren, en om ze dus niet te laten verhuizen; daarbij gaat het om programma's die voor de regio 'doelmatig' worden geacht;
- Het kunnen en mogen aanbieden van delen van Ad-opleidingen aan het bedrijfsleven dat ook als zodanig betrokken is bij de vormgeving van de Ad-vestiging, leidend tot certificaten met een aantoonbaar effect (voor het werkveld, voor de werkenden... dus met een civiel effect);
- Het kunnen en mogen inrichten van zgn. Higher Apprenticeship Ad-programma's, op basis van het combineren werkzaamheden binnen een bedrijfstak, branche of een ander afgebakend geheel van functies met specifieke onderwijsseenheden die daarop aanvullend zijn; het is dus een vorm van dualisering maar dan uitgaande van een sterk beroepsgericht traject.

5.9 Inrichtingen - varianten

In de wet wordt gesproken over opleidingen en die vormen de basis voor allerlei regelingen. Maar we kennen in Nederland drie opties voor het inrichten van een opleiding, in de wandelgangen 'varianten' genoemd: voltijd, deeltijd en duaal. Pas als daarvoor een andere aanvliegroute nodig is, wordt een wetsartikel aangevuld of apart opgenomen in de wet.

Nu is het zo dat het niet altijd voor de hand ligt dat de leerroute A-Bachelor twee delen omvat met eenzelfde inrichting, zeker niet als er een aantal jaren tussen ligt. Daarom is mede een analyse nodig van de wet en alles wat daarmee samenhangt met betrekking tot de consequenties van een switch qua inrichting. Duaal kent ook een mogelijkheid voor een studiebeurs, net als voltijd, maar deeltijd weer niet – om maar wat te noemen.

6 Nog een paar losse aandachtspunten

Hetgeen hierboven aan de orde wordt gesteld, lijkt ons voldoende reden om als overheid met alle betrokkenen om tafel te gaan. Er is veel meer te noemen in dat kader, maar goed, alles komt dan 'vanzelf wel boven water' als het gaat om de grote aanpassingen. Hier nog een paar aanvullende punten om mee te geven:

- Bij de doorstroom met een hbo-bachelor naar een wo-master kan sprake zijn van een 'schakeldeel'. Formeel is dat een apart programma en kan geen onderdeel zijn van die hbo-bacheloropleiding. Na te gaan is of dit ook allemaal een rol speelt bij de leerroute Ad-Bachelor.
- De Ad- en de bacheloropleidingen kennen hun eigen vooropleidingseisen. Hoe hiermee om te gaan is vergelijkbaar met de overstap van het hbo naar de wo-bacheloropleiding.
- Met een Ad op zak kan iemand zich in principe bij elke hogeschool aanmelden, met het verzoek om een programma te mogen volgen voor de bachelorgraad. Daarbij moet de wetgever duidelijk zijn en dus stellen dat in alle gevallen er sprake is van een 'aanvullend bachelorprogramma'. De betrokken persoon moet accepteren dat daarbij de ontvangende partij vaststelt hoe dat programma eruit ziet en wat de omvang ervan is. Het belangrijkste is dat 'de deur openstaat' en dat er een vorm van toelatingsrecht is. Dat doet recht aan de opbouw van het systeem, dus met een diploma op niveau 5 zijn er opties om op te gaan voor een diploma op niveau 6.